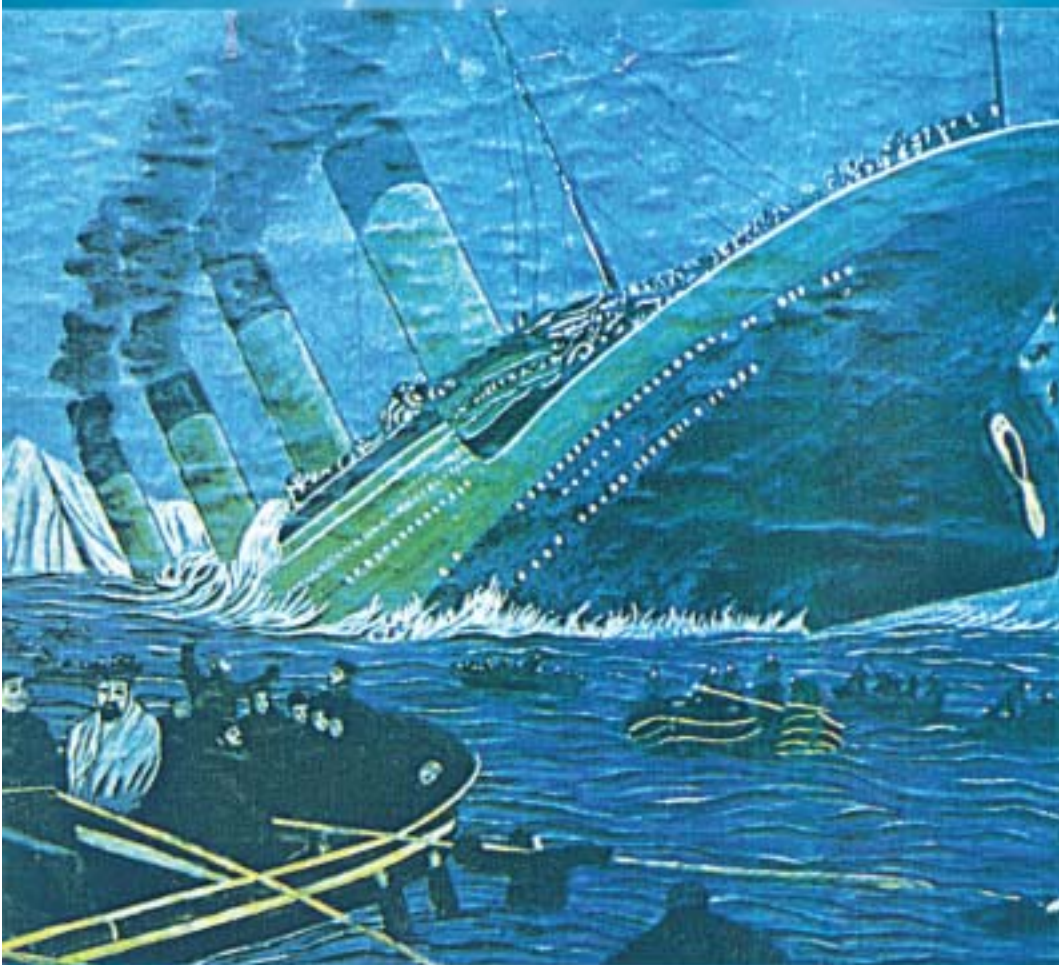

Едно пътуване на българи с Титаник

Николай Иванов

Това е откъс от книгата.

**Цялата книга може да намерите
в Библио.бг**

www.biblio.bg

Николай Иванов

Редактор:

Радка Пенчева

Технически редактор:

Снежана Иванова

Художник:

Василена Вутова

За оформяне на българската корица е използвана картина от самоукия български художник Георги Евтимов от Асеновград.

Преводач:

Маргарита Ангелова

Предпечатна подготовка:

“КомСервиз” ЕООД - Пламен Ангелов

ISBN 978-954-91692-2-5

Всички авторски права запазени.

ПРЕДГОВОР

Навършват се сто години от катастрофата на “Титаник”. В продължение на няколко години обходих някои от родните селища в България, където драматичното събитие е отразено в съчинените и изпяти народни песни, а вдовиците и сираците оплакали и ритуално погребали вещите на загиналите на “Титаник”.

Ала случайността ме срещна с все още живите, които помнят, в детството си, завръщането на оцелелите пътници. Онази шепа щастливци на съдбата, спасили се от ледената прегръдка на океана, разказвали на съселяните си невероятните истории за случилото се на най-големия за времето си кораб.

авторът

*На шепата българи от “Титаник”, които пътуваха
към другия бряг, следвайки бляна за по-добрия живот.*

Кошмарната нощ на гибелта на кораба "Титаник". Стърчащ наполовина в океана, потъващият му корпус прилича на черен гигантски пръст, сочещ към звездното небе.

В този апокалиптичен миг се разнася режещ звук, с който се откъсва нажеженият преден комин от основата му. Гигантската тръба се стоварва в морето сред дъжд от искри. Десетки плаващи корабокрушенци са смачкани и изгорени. Един от тях е Дж. Астер, чието обгоряло тяло по-късно е идентифицирано по големия диамантен пръстен и пачката от 4000 долара в джоба.

След години, един от малцината спасили се българи, описва пред съселаните си образно този драматичен миг, като го приближава до техните битови представи. Той описва потъването така: "Титаник" заприлича на баир", като го съпоставя с пасището, където пасат овцете. А от всичкия си багаж и храна, събран в една плетена кошница, се къпне, че е пхнал в пазвата си само едно томче: "Взех само светото писание". И така скача в студената прегръдка на бездната.

Ала се хвърля не как да е, а надянал нещо под спасителната жилетка. В това се състои загадката на българското оцеляване!

Дни наред обикалях селата на пътувалите на "Титаник" българи. Задавах един и същ въпрос на онези, които помнеха разказите на завърналите се от това приключение: "Как бяха успели да се спасят в ледените води на океана?". Известно е, че пътниците от каютите трета класа, където са пътували и няколко десетки българи, не са успели да се качат в спасителните лодки. А температурата на водата е била -2°C.

Най-сетне един Стефан Пачиков от село Балванците, в Габровския балкан, който любопитно бе разпитвал корабокрушенците и събирал сведенията, повдигна завесата на загадката. Той възкликна възторжено: "Спасени са от дебелия, домашно тъкан шаяк!" Така му е разказвал

оцелелият Пеньо Пенчев, който тогава бил облечен с груби потури и аба от български шаяк, изтъкана на ръчен стан от вълнена прежда. От беднотия българите не могли да се облекат в модерни костюми, подобно на елегантните пътници от I класа¹.

Нещо повече, дебелотъканите шаячни дрехи станали нарицателни през вековете, като облекло на българите. Наричани са подигравателно “дебелодрешковци”. С тях те ходили в градовете, изпращали децата си да учат в далечни градове. Като “дебелодрешковци” нашенците се отличавали от другите народности, не само по домашно тъкания вълнен плат, но и заради не добрия естетичен и недодялан вид на ушиването. За това свидетелстват и историците: “Винаги живеели със съзнанието си на българ, за което бивали злъчно подигравани от елегантно наконтените гърчета, че били дебелодрешковци, облечени в селска носия от дебел домашен шаяк, ушит не винаги скопосно”.

Ефикасността на вълненото облекло в ледената вода (за защита от измръзване) се потвърждава и в спомените на други очевидци. Например вторият капитан Лайтолър доплувал до обърнатата спасителна лодка, облечен с вълнен пуловер². До лодката се добрал, докаран подобно на българите, и А. Баркоурт, мирови съдия от Йоркшир, който, както очевидците разказват, е с кожено палто: “Върху спасителната жилетка беше облечен с дълга шуба от кожи и това необичайно съчетание, колкото и да е странно, му помагаше да се държи върху водата. Той

¹ Мъжете от 1-ва класа проявили своя изтънчен стил, дори и пред смъртта. В. Гугенхайм, облича своя официален фрак, сякаш отива на прием, Х. Кейси маха на прощаване на мис Греъм със запалена цигара, полковник Грейси остава все така галантен в критичния момент (У. Лорд, “Последната нощ на “Титаник”, с. 68)

Н. Станев “България под иго”, С. 1928, с. 164.

² Л. Стинсън “Лайтс или одисеята на Лайтолър”, с. 184

така си и остана с шубата, като приличаше на мокър звяр, който се изкачи на корпуса”³.

Има описан и трети случай на плувец с кожена дреха, добрал се до същата лодка: “Подборът на плувците се оказа доста причудлив. Звездата на тенис корта Р. Норис Уилямс-младши лежеше на пода със своето кожено палто”⁴.

Описанието на случки, чрез сравнения се прилага често в българския бит. По спомени на Тотю Тотев спасилият се пътник Златю Христов от с. Сенник, описва драмата в океана като нещо голямо и несравнимо. Но скоро се убеждава, че този разказ е несъпоставим и бледнее пред спомените на съселяните му за ужасите от фронта по време на обсадата на Одрин.” “И тогава бай Златю ще каже: “Бате Петре, аз мислех че съм преживял най-тежкото човешко тегло, а то моята мъка при потъването на “Титаник” било нищо в сравнение с войнишкото тегло при обсадата на Одрин.” И започна да разказва как в голямата паника скочил в океанските води и вижда наблизко, една лодка препълнена с хора, и колкото можел, мята с ръка и моли да го вземат. На края на лодката двама младежи, решават и му подават някакво въже”.

Още по-интересен е фактът, какъв психологически ефект има катастрофата върху съзнанието на българите. След спасяването си Пеньо Пенев се връща в родното си село и се заклева никога повече да не го напуска. Естествено, от страх, да не преживее отново такъв жесток кошмар. И наистина спазва обещанието си. След години, жени дъщеря си в далечното село Макариополско, но поради страха от качването на влак не присъства на сватбата. Така запечатаният в съзнанието му спомен за гибелта на “Титаник” и породеният от този спомен страх, се оказват

³ У. Лорд, с. 70

⁴ У. Лорд, с. 70

по-силни от свещеното бащинско чувство⁵. Пенев наивно пазел билета си от злополучното пътуване, като се надявал компанията да му изплати застраховка. Но така и не дочаква парите. Средства са отпуснати само на семействата на загиналите, с които те издигат паметници в родните им места и извършват символични погребения.

На палубата на “Титаник” в тихата нощ на 14 април 1912 г. пътува и групата българи. Чрез емисари и агенции, те са купили билети и се настанили в III класа. При катастрофата малцина от тях оцеляват. За да видят “чудото” на мечтания американски просперитет и достиженията на модерния свят.

Българският селянин, станал гурбетчия и емигрант, качен на борда на луксозния лайнер, е не само олицетворение на народ, който прави решаваща стъпка към своето духовно издигане. Защото преодоляването на гравитацията на сухоземното съзнание, за балканския човек означава сбогуване с исторически наслоеното още от славянския бит и фолклор, скъсване на веригите, които здраво го държат за брега. Така българският селянин открива своя полет към красотата, илюзията, че преминава отвъд, на по-добрия бряг. Бяга от сиромашията, превъзмогнал жалкото си битие, към онази линия, където в далечината се събират водата и небето, където сякаш се отварят дверите, които ще го отведат към света на новите символи на красотата. Едно пътуване към съвършенството, което символизира Американската обетована земя.

Това неуспяло пътешествие на шепата българи и трагичното им митарстване по света, ще събуди интереса на нашите сънародници към драмата им. От момента на ка-

⁵ Подобен случай за сравнение разказва и Тодор Демирев, за своя баща градинар в Сърбия. Цялото семейство, е натоварено на вагон от нацистите за отпътуване в концлагер. Спасяват се по чудо и когато се завръща в родното си село Церова кория, Търновско, се заклева: “Хляб и:сол ще ям, но няма повече да напусна България”.

тастрофата до ден днешен. Вместо да се стреми и да отдаде сили за въздигане на собствената си родина съвременният българин има национален идеал да стане американец (по думите на съвременен български поет). И този абсурден идеал злокобно се осъществява.

Веднага след катастрофата, в далечната 1912 г., българският творчески гений отразява участието на съотечествениците си.

Селяните откликват различно на трагичното събитие. В едно от селата на загиналите издигат паметници и извършват ритуално символични погребения, самоуки художници рисуват картини за потъването на “Титаник”, народни певци съчиняват и запяват песни, издават се книги. В по-ново време, в едно от родните им места, в селцето Гумушник, е създадена музейна експозиция с документи от ревностния краевед Дончо Бояджиев. За да се стигне до най-нашумялата холивудска продукция “Титаник”, където българският художник Валентин Василев, като член на екипа участва в създаването на макета на големия кораб, на камината в хола (с архитектурните детайли) и помага за айсберга. Известно е, че филмът взе 11 “Оскара”, между които и за специални ефекти.

Много националности са събрани на “палубата на обречените”. Тук е американският журналист Франсис Милет, който заедно с щаба на Генерал Гурко, по време на Руско-турската война, отразява военните събития край Садовец и Плевен, откъдето са и някои от пътниците. От това село има 10 загинали на “Титаник”. По време на войната Милет е военен кореспондент на вестник “Ню Йорк Хералд”. А само преди време отново се връща в България, като изминава 1700 мили по течението на река Дунав, изпълнявайки задачата на “Харпърс Магазин”. Този журналист, който участва като барабанчик в американската Гражданска война, после като военен кореспондент, художник и разузнавач в още няколко войни, непрекъсна-

Франк Милет (прав) и Макхаан – студийна снимка, вероятно правена в Букурещ през 1876

**Библио.бг - платформа за
електронни книги и списания**

Чети каквото обичаш!

www.biblio.bg

